

Хоменко Т. А.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри германських мов, зарубіжної літератури та методики викладання
Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

ПОХОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК ТЕРМІНІВ СПОРІДНЕНОСТІ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню походження та розвитку термінів спорідненості у німецькій мові. Мовознавці завжди виявляли інтерес до питань лексичних змін у словниковому складі тієї чи іншої мови. Кожне суспільство накопичує досвід винайдення нових предметів, явищ, абстрактних понять, яким надає назви та використовує їх у комунікації. Новими лексемами мають користуватися всі члени даного суспільства. Назви реалій, які зникають, виходять із суспільного вжитку. У публікаціях останніх років увага приділяється питанням розвитку діалектної лексики, особливостям лексичних новоутворень, розвитку словотвору в діяхронічному аспекті у німецькій мові.

Лексичні одиниці на позначення термінів спорідненості мають у німецькій мові індоевропейське, германське та іншомовне походження. Ще у давньогерманських мовах були зафіксовані терміни спорідненості. У германців основою суспільного життя був рід, який охоплював не тільки найближчих родичів, але й племінників, дядьків і тіток із сторони батька та матері, двоюрідних братів та сестер, бабусь та дідусів, прабатьків та прапрабабатьків. Один з прабатьків вважався засновником роду. Етимологія німецького слова Kind «дитина» показує, що будь-яку дитину вважали частиною роду. Німецькі слова на позначення дядька по матері Oheim та дядька по батьку Vetter мають германське походження. Останнє слово було перекладене в суспільстві та отримало значення «двоюрідний брат». Слова Base та Muhme, які означали тіток з боку батька та матері також стали означати двоюрідних сестер. Давні позначення дядька та тітки замінилися французькими запозиченнями Onkel та Tante. Подібних перетворень зазнали поняття «бабуся» та «дідусь», які в давній період розвитку німецької мови позначалися словами ape та apo, а у сучасній німецькій мові – Großmutter та Großvater за французьким зразком.

Отже, лексеми на позначення термінів родинної спорідненості у різні періоди розвитку німецької мови змінювалися. На ранньому етапі розвитку німецької мови функціонували слова індоевропейського та германського походження. Частина з них стала позначати інші поняття, як от Vetter, Base, Muhme, частина вийшла з вжитку, їх замінили слова з французької мови.

Ключові слова: лексема, слово, запозичення, терміни спорідненості, німецька мова.

Постановка проблеми. Кожна мова має свій словниковий склад, який охоплює всі слова у мові. Словниковий склад виявляє найбільшу чутливість до змін суспільного життя. З розвитком людського суспільства, матеріальної та духовної культури він поповнюється новими словами, що означають нові явища та поняття, які створюються загальним досвідом даного суспільства. Деякі слова при цьому застарівають

та зникають з мови. Інші, як і поняття в їх основі, змінюють своє значення. Зростає з часом багатство та різноманітність словникового складу свідчить про багатство мови та культурний розвиток самого етносу, який створює та використовує мову. На думку вчених, словниковий склад мови поповнюється завдяки двом основним процесам: processes of growth («процеси зростання»), завдяки яким у мові з'являються нові слова, та processes of change («процеси змін»), що означають зміни значення слова [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Автори у публікаціях останніх років освітлюють проблеми вивчення діалектів німецької мови та розвитку її діалектної лексики [2], аналізу сучасного стану німецької мови, особливостей лексичних новоутворень в цій мові [3], розвитку словотвору німецької мови у діяхронічному аспекті [4].

Проводилися також емпіричні дослідження щодо стану та функціонування німецької мови. Так, В. Кляйн зазначив, що словниковий склад німецької мови постійно змінюється, принаймні на один мільйон слів в останні сто років, а обсяг словникового складу не відображений у словниках у повній мірі. Такі організації, як Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung (Німецька академія мови та літератури) та Union der Deutschen Akademien der Wissenschaften (Союз німецьких академій наук) провели дослідження та оприлюднили звіти у 2013 та 2017 роках, де йшлося про використання німецької мови у суспільстві, початковою часовою межею дослідження зазначався 1900 рік [5; 6].

Проблемам, пов'язаним із дослідженнями лексики німецької мови, присвятили свої праці Байлюк Н. О., Капніна Г.І., Кирилюк М. А.

Статтю присвячено таким невирішеним раніше проблемам, як дослідження походження та розвитку лексичних одиниць на позначення термінів спорідненості у німецькій мові.

Мета статті – з'ясувати походження та особливості розвитку лексичних одиниць на позначення термінів спорідненості у німецькій мові за допомогою семантичного та етимологічного аналізу.

Виклад основного матеріалу. Лексичні одиниці на позначення термінів спорідненості зафіксовані ще у мовах давніх германців. Германське плем'я було сукупністю родових об'єднань, германці селилися за родами та родинними групами. У германських мовах «рід» позначався словом kunja: днв., дс. kuning, да. suning, дфриз. kening. Пізніше слово почало означати знатного члена роду: а. king, н. König «король» [7, с. 17]:

а. kin «рід, плем'я», да. sunn, днв., дс. kunni «рід», нл. kunne, снл. sunne, шв. kōn «стать, рід», дісл. sun «рід», гот. kuni «рід,

плем'я» < герм. *kunja- «рід», дісл. kong «син» (< *kun-) // гр. génos, лат. genus «рід, плем'я», ді. jātā- «народжений», лат. nātus (< *gnātus) «народжений», nātīd «рід, плем'я, народ» < іє. *ġen(ə)- «народжувати»;

а. king «король», да. cyning, н. König «король», днв. kuning, дс. kuning, дфриз. kening, дісл. konungr < герм. *kun-ing-(ung)-az, утвореного за допомогою патронімічного суфікса ing-/ung- від *kunjā «плем'я, рід», отже, спочатку слово означало «сородич» > «видатний член роду»;

гот. knōþs «рід», днв. chnōt, chnuat «рід» < герм. *knōð- (іє. *ġnōt-īlō-s // гр. gnōtós «народжений»), днв. knuosal «рід, плем'я», дс. knōsal, да. snōsl «потомство» < герм. *knōþ-sla-; да. cennan «народжувати, зачинати» (< іє. *ġen-) // ді. janáyati «народжувати, породжувати».

Вважалося, що слова «коліно» та «рід» утворилися від рідних індоєвропейських коренів (genu- «коліно» від іє. *ġen «стискати, здавлювати»). Зараз дослідники вважають, що індоєвропейські корені ġen- «коліно» та ġen- «рід» є ідентичними. Також іє. *ġen(ə)- «коліно, рід, плем'я» об'єднують з іє. *ġen- «знати». До цього кореня можуть також належати *ġnu- «кістка» та *kenw- «щoka, підборіддя».

Споріднені з цим коренем, у німецьку та інші германські мови прийшли суфікси та компоненти слів: н. суф. -chen, днв. -kīn, а. -kin, нл. -kijn, дс. -kīn, да. -cen.

Також існувало поняття «кривної спорідненості», яке позначалося словом sippe: н. Sippe «рід», днв. sipp(e)a «рід, клан», да. sibb «спорідненість, любов, мир», гот. sibja «спорідненість», «рідня» < герм. *sib-(jō) «кривна спорідненість» // ді. sábhya- «той, хто належить сільській общині» < іє. *sebhjā «свій рід»; слово утворено з *se/sece- «окремиї» та частки -bho- (укр. особа, лит. «друг»). Однокореневими є також назва богині сімейного вогнища Sif, дружини бога Тора, дісл. sifjar (мн.) «родичи», sefi «родич». герм. *swēbi «шваби» («свої», «рідня»), дісл. sjafni «любов» (< *seþnan), sjōli (< *seþulkan-) «король».

Відомості про родинні зв'язки давніх германців можна знайти у Корнелія Тацита [8]. Рід складався із кількох сімей, сім'ї утворювали плем'я. На загальних зборах батько вручав сину спис на повноліття, що означало зміну його статусу. Якщо до цього юнак був частиною сім'ї, то з приходом повноліття ставав частиною племені. Бойові загони германці утворювали також за родовим принципом.

Обряд «кривної помсти» також регулював життя у родині. Пізніше він був частково замінений на wergild «віру», яка передбачала викуп, що отримував рід за вбивство або каліцтво родича (днв. werg, гот. waig, лат. vir «чоловік, чоловічина, людина»).

Тацит зазначав, що у германців сини сестер мають з дядьком такі ж кривні зв'язки, як і його власні діти. Родинні відносини дядька по матері та його племінників по сестрі вважалися більш священними та тісними. Тому вороги більш охоче брали у заложники племінників. Вважалося, що у такому випадку і зобов'язання були більш тривкими, і охоплювалося більш широке коло родичів. Але спадкоємцями могли бути тільки діти, а за їхньої відсутності спадок передавався братам, дядькові по батьку, дядькові по матері. «Сестричимами» (дісл. systrungar) називалася двоюрідні брати, «діти сестер». У німецькій мові збірне поняття «брати та сестри» позначається словом Geschwister від Schwester «сестра».

Отже, окрім батька, матері та їхніх дітей, рід охоплював дядька по матері, дядька по батьку, тіток, племінників, двою-

рідних братів та сестер, дідусів та бабусь. За Тацитом, германці народжували дітей стільки, скільки могли, жінки не переривали вагітність, після смерті батька новонароджених не позбавляли життя;

днв. barn, а. bairn, «дитина», да. bearn, дс., дісл. barn, гот. barn «дитина» (дієприкметник з суфіксом -no- «народжений»), можливо, крим.-гот. baag «хлопчик» // лтш. Bērns «дитина»; да. beorn «мужчина, воїн, князь», дс., днв. bern- (у власних назвах) < «народжений»;

н. Göre «набридлива дитина», днв. gōrag «жалогідний, маленький», дісл. gaug «жалогідна людина», гот. gaur «печальний» < герм. *gaur-/gur- «жалогідний, маленький» // ірл. gūre «хворобливість», ді. ghōrá-h «страшний», прус. gurins «бідний», укр. журити, журба, псл. *žuriti < іє. *ghe- r/gho-г «печальний, жалюгідний». Висловлюється також припущення, що частина гнізда веде не до іє. *gho-г «жахливий», а до *gher- «маленький, короткий»;

н. Kind «дитина», днв. kind, а. kind «рід, сорт, вид», да. cynd, дс., дфриз. kind, дісл. kind «рід, плем'я», kundr «син, родич» < герм. *kinþas/kunþiz (дієприкметник) «народжений», гот. kindins «правитель» (< «ватажок, вожда роду» // рос. зять, псл. *zēt, лит. žentas (< іє. *ġent-/ġnt- «член роду») [9].

Отже, в різні періоди розвитку німецької мови для поняття «дитина» застосовувалися значення «народжена», «маленька», «частина роду».

Германське позначення брата походить від індоєвропейського *bhrāter, етимологічне значення якого залишається незрозумілим: н. Bruder, днв. bruoder, а. brother, да. brōðor «брат», дс. brōðar, нл. broeder, дфриз. brōther, шв. broder, дісл. brōdir, крим.-гот. bruder, гот. brōþar < герм. *brōþær // гр. phrētēr, лат. frāter «член фратрії», ді. bhrāta(r), лит. broterėlis «братик», укр. брат, псл. *bratъ, ірл. brāthair, арм. elbayr, тох.-А, pracar < іє. *bhrātēr «брат»; гот. brōþrahans «брати», brōþru-lubō «братня любов». До сучасного періоду розвитку німецької мови було вживане слово Gebrüder, що означало «сукупність двох або більше братів»: днв. gibruoder, свн. gibruoder, gibrūeder.

Етимологічне значення іє. *syesor видається більш прозорим: н. Schwester, днв. swester, а. sister, да. sweostor «сестра», нл. zuster, дс. swestar, шв. syster, дісл. systir, крим.-гот. schuuester, гот. swistar < репм. *swestr- (< *swesr-) «сестра» // ді. svāsr-, лат. soror, дісл. siur, лит. sesuō, укр. сестра, псл. *sestra, арм. k'our, тох.-А šar «сестра» < іє. *syesor [10, с. 418]. У германських та словянських мовах спостерігається перехід іє. sr > str. Слово могло бути утвореним з двох морфем sje «своя» та sōr «жінка» (> «жінка свого роду, племені»). Сукупність сестер називалася Geschwister: днв. giswester, свн. geswester, geswister, дс. giswestar, снл. ghesuster(e), нл. gezusters, да. gesweostor. Спочатку слово позначало тільки рідних сестер, пізніше стало позначати не тільки сукупність сестер, але й братів та сестер.

У германських мовах родич по матері мав назву *aw-(n)-: н. Oheim «дядько», днв. oheim (< *awa-haimaz) «дядько по матері», нл. oom, снл. ōm, да. ætru ioēam, дфриз. ēm, дісл. āi «прадід», аф «дід», гот. awō «бабуся» < герм. *aw-(n)- «родичі (дідусь, бабуся по матері)» // лат. avus «дідусь, прашур», avunculus (< *aŋon-) «дядько», дісл. aue (< *aŋio-) «онук», лит. avūnas, прус. avis, укр. вуй «дядько по матері», псл. *ujъ (< *aŋio-), хет. hūhha «дід» < іє. *ōŋ-/əŋ-/ū- «дід по матері». Другий компонент у західно-германських мовах < *awa-haimaz означав, очевидно, «дім, сім'я», а все складне слово «проживаючий у домі діда» [9].

Поняття «дядько по батьку» позначалося іншим словом: двн. *fetiro*, *fatiro* «брат батька», да. *fædera* < герм. **faður-wjōn* «дядько по батьку» (> «двоюрідний брат» у ранній верхньонімецький період) // гр. *patrōs* «брат батька», лат. *patruus* «брат батька», ді. *patrua-* «брат батька», укр. стрий, псл. **stryjъ* (st < pt) < іє. **rətrūjo-/rətru jo* «брат батька» [9].

У німецьку мову прийшли слова *Oheim* «дядько по матері» та *Vetter* «дядько по батьку». У 17 ст. обидва слова були витіснені запозиченням з французької мови *Onkel*, яке існує в німецькій мові і долинає у значенні «дядько». У загальному значенні «дядько» вживається також слово *Oheim*, але воно відноситься до шару застарілих слів.

Також розрізнялися назви тітки по батьку та тітки по матері. У ранній період верхньонімецької мови тітка по батьку називалася *Base*, слово утворилося від давньверхньонімецького *basa*, що також значило «тітка по батьку». Тітка по матері у цей період називалася *Muhme*, слово утворилося від германського кореня **mōder*: да. *mōder* «мати», двн. *muoter*, нл. *moeder*, дс. *mōdar*, дфриз. *mōder*, шв. *moder*, дісл. *mōðir* «мати», а. *mother*, н. *Mutter* «мати» < герм. **mōder* «мати». Ймовірно, індоєвропейське слово **māter* утворилося за допомогою суфікса *-ter* від кореня **mā-*, який мав звукозображальне походження. Від нього у німецьку мову прийшли н. (алем.) *tammē*, двн. *muoma* «сестра матері», н. *Muhme* «тітка». Слова *Base* та *Muhme* також були замінені у 17 ст. французьким запозиченням *Tante* «тітка» у загальному значенні, без диференціації по материнській або батьківській лінії.

Base та *Muhme* вважаються зараз застарілими словами, функціонують у значенні «старша родичка», «двоюрідна сестра» у повсякденному вживанні. У давніх германських мовах двоюрідний брат позначався такими лексемами: да. *swīria* «племінник, двоюрідний брат», дс. *swiri* «двоюрідний брат», дфриз. *swire* «споріднення з двоюрідним братом». У ранній верхньонімецький період розвитку німецької мови словом *Vetter* стали називати не дядька по батьку, брата батька, а двоюрідного брата. У діалектах *Vetter* означає також «старший родич», звичайно по батьківській лінії. Очевидно, що *Vetter* «старший родич» та *Muhme* «старша родичка» означають старших у роду через їхню близьку спорідненість із словами *Vater* «батько» та *Mutter* «мати», які є старшими у сім'ї:

н. *Vater* «батько», двн. *fater*, а. *father* «батько», да. *fæder*, нл. *vader*, дс. *fadar*, дфриз. *feder*, шв. *fader*, дісл. *faðir*, гот. *fadar* < герм. **faðēr* «батько» (іє. t > герм. ð, за законом Вернера) // гр. *patēr*, лат. *pater*, ді. *pitār*, дірл. *athir*, арм. *hair*, тох.-А. *pāsar* < іє. **rətēr* «батько»; від цього кореня утворилися також слова: гот. *fadrein* «походження, рід», дісл. (мн.) *feðgar* «батько та син», *feðgin* «батьки»;

да. *mōder* «мати», двн. *muoter*, нл. *moeder*, дс. *mōdar*, дфриз. *mōder*, шв. *moder*, дісл. *mōðir* «мати», а. *mother*, н. *Mutter* «мати» < герм. **mōder* «мати» // гр. *mētēr*, лат. *māter*, ді. *mātār-* «мати», лит. *mótė* «дружина», «мати» (діал.), укр. *мати*, псл. **mati*, род. відм. *matere*, алб. *motër* «сестра (< «старша сестра»», арм. *mair*, тох.-А. *māsar* < іє. **māter* «мати» [10, с. 417]. Ймовірно, індоєвропейське слово **māter* утворилося за допомогою суфікса *-ter* від кореня **mā-*, який мав звукозображальне походження. Від нього у німецьку мову прийшли н. (алем.) *tammē*, двн. *muoma* «сестра матері», н. *Muhme* «тітка». У 17 ст. старі терміни спорідненості замінюються французькими: *Papa*, *Mama*, *Onkel*, *Tante*. Лексеми на позначення двоюрідного брата та двоюрідної

сестри також зазнають впливу французької мови: *Cousin* «двоюрідний брат», *Cousine* «двоюрідна сестра».

З давньгерманських мов у німецьку прийшли назви *Neffe* «племінник» та *Nichte* «племінниця»: н. *Neffe* «племінник», двн. *nevo* «онук», «племінник», да. *nefa*, нл. *neef* «племінник», «двоюрідний брат», дс. *nebo*, дфриз. *neva*, дісл. *nefi* < герм. **nefan-* «племінник», «онук» // гр. *nēpodes* «нащадок», лат. *perōs* «онук», ді. *pārāt* «онук, син, нащадок», *parfī* «онука», ст.-лит. *perītė* «онука», стсл., псл. *petijъ* «племінник», дірл. *necht* «племінниця» < іє. **ne-pet-/ne-rōt-* «німецький, несамостійний» (молодий член роду) < **rot-* «бути сильним, могутнім»;

н. *Nichte* «племінниця», вн. *niftila* «онука», нл. *nicht*, дфриз. *nift* «онука», дісл. *nipt* «племінниця» < герм. **nefti-* «онука»;

гот. *nifjīs* «двоюрідний брат, родич», *nifjō* «кузина, родичка», дісл. *niðr* «нащадок» < герм. **niþ-ja-/ō* (іє. **neptjo-/tjə-* з втратою *p*, в результаті чого іє. *p* < герм. *þ*); да. *niððas* «чоловіки». Інше пояснення доводить, що цей германський корінь є складним словом, іє. *(e)ni- + -tjo- із значенням «той, всередині роду», отже, «свій» на протязі чужому [9].

Індоєвропейський корінь *perot-* у інших мовах має значення як «племінник» так і «онук». Це пояснюється існуванням у індоєвропейців перехресно-кузенних шлюбів, коли одна і та ж особа є батьком мого батька («дідом») і одночасно братом матері моєї матері («дядьком»).

Бабусі та дідусі відносилися до покоління предків, пращурів: н. *Ahn* «предок, прашур», двн. *ano* < герм. **an-* «предок, прашур» // гр. *annis* «бабуся», лат. *anus* «стара жінка», прус. *ane* «бабуся», хет. *annaš* «бабуся» < іє. **an-* (Han-) «бабуся», «предок» (дитяче пестливе слово).

У двн. *ano*, свн. *an(e)*, ене, свн. *āne* означали «пращур, дідусь, прадід», двн. *ana*, свн. *ane*, н. *Ahne* значили «бабуся», «прабабуся». Німецьке слово *Ahnherr* має значення «предок, зачинатель роду»: свн. *anherre*; *Ahnfrau*: свн. *anvrou(we)*. Пращура та прадіда називають також *Urahn*, двн. *urano*, свн. *urane*, *urene*. Демінутивним утворенням від цього слова є *Urenkel* «правнук», свн. *ureniklīn*. Зараз звичними є також назви *Urgroßvater* «прадід», *Urgroßmutter* «прабабуся».

У 14 столітті у середньовісньонімецькій мові виникли утворення *grōẏmuoter*, *grōẏvater*, а у середньонідерландській *grōt(e)mōder*, *grōt(e)vāder*, які позначали дідуса та бабуся. Очевидно, вони прийшли з півночі німецькомовного ареалу та почали застосовуватися замість свн. *ane* «бабуся», *an(e)*, *ene* «дідусь». Як нідерландські лексеми *grootmoeder*, *grootvader* та англійські лексеми *grandmother*, *grandfather*, німецькі назви наслідували французький зразок *grand'mère*, *grand-père*, який був зафіксований значно пізніше, хоча вже у давньофранцузькій мові існувало сполучення *grant mere*. Вживані з 17 ст. запозичення з французької *Papa* та *Mama* на позначення батька та матері вплинули також на назви дідуса та бабусі, яких стали називати *Großpapa* та *Großmama*, у 19 ст. стали вживаними скорочення з дитячої мови *Opa* «дідусь» та *Oma* «бабуся».

У давніх народів уособленням діда вважався онук, ці поняття були і є тісно пов'язаними. До сьогодення існує звичай називати онука іменем діда;

н. *Enkel* «онук», двн. *eninchilī* // укр. *онук*, рос. *внук*, псл. **vъnukъ* (< **onukъ*); в українській та білоруській мовах зберігся рефлекс псл. **onukъ* у закінченнях прізвищ на -енко, -енок (Степан-енко, Спан-енок). Німецьке слово *Enkel* виникло як демінутивне утворення до свн. *ano* «пращур, предок»,

дідусь» із зменшувальним суфіксом $-(n)kl-$. У німецькій мові Enkel зустрічається з початку 17 ст замість Neffe, Kindeskind, Diechter. Слово вживалося у середньому роді для позначення дітей обох статей у третьому поколінні. З 17 ст. звичним стає позначення онука Enkel, а онуки Enkelin.

Висновки. Вживання термінів спорідненості можна прослідкувати ще у давньогерманських мовах. Рід був основним осередком суспільного життя давніх германців. Новонароджену дитину вже сприймали як частину роду, члена роду, що показує етимологічний аналіз німецького слова Kind. До 17 ст. існувала диференціація родичів батька (Vetter «дядько», Base «тітка») та родичів матері (Oheim «дядько», Muhme «тітка»). У 17 ст. відбулася заміна цих лексем на відповідники з французької мови у загальному значенні (Onkel «дядько», Tante «тітка»), які існують у німецькій мові і зараз у такому значенні. Лексеми Vetter, Base, Muhme зазнали перетворень їхніх значень, зараз вважаються застарілими і вживаються у повсякденному житті у значенні «двоюрідний брат», «двоюрідна сестра». У літературній німецькій мові двоюрідні брати та сестри позначаються запозиченнями з французької мови Cousin, Cousine. Впливу французької мови зазнали також назви дідуся та бабусі, які зараз позначаються словами, утвореними за французьким зразком (Großvater, Großmutter). Отже, терміни спорідненості зазнавали певних змін протягом існування в німецькій мові, тому їх треба віднести до рухомого шару лексики.

Література:

1. Bryant M. History of English Language. New Webster's Dictionary and Thesaurus of English Language. Danbury: Lexicon Publication, 1993. Pp. XI-XIX.
2. Кулина І. Г. Еволюційний розвиток німецької мови та її діалектів. Записки з романо-германської філології. 2022. Вип. 2 (49). С. 69-83. DOI: [https://doi.org/10.18524/2307-4604.2022.2\(49\).268197](https://doi.org/10.18524/2307-4604.2022.2(49).268197)
3. Павловська Л. І. Фактори впливу на сучасний розвиток німецької мови. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. 2019. № 12. С. 160-164. DOI <https://doi.org/10.24919/2663-6042.12.2019.189290>
4. Щигло Л. В. Розвиток словотвірної системи німецької мови як синергетичний процес. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019. № 38. Том 2. С. 181-184.
5. Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung, Union der Deutschen Akademien der Wissenschaften (Hrsg.). Reichtum und Armut der deutschen Sprache. Erster Bericht zur Lage der deutschen Sprache., Berlin-Boston: Walter de Gruyter, 2013. 233 S.
6. Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung, Union der deutschen Akademien der Wissenschaften (Hrsg.). Vielfalt und Einheit der deutschen Sprache. Zweiter Bericht zur Lage der deutschen Sprache. Tübingen: Stauffenburg, 2017. 331 S.
7. Жлуктенко Ю. О., Яворська Т. А. Вступ до германського мовознавства. Київ: «Вища школа», 1986. 232 с.
8. Tacitus Publius Cornelius. De origine et situ Germanorum. URL: www.la.m.wikisource.org
9. Етимологічний словник. URL: www.goroh.pp.ua
10. Левицький В.В. Основи германістики. Вінниця: Нова книга, 2008. 528 с.

Khomenko T. Origin and development of kinship terms in the German language

Summary. The article is devoted to the study of the origin and development of kinship terms in the German language. Linguists have always shown interest in the issues of lexical changes in the vocabulary of a language. Each society accumulates experience in inventing new objects, phenomena, abstract concepts, which it gives names to and uses in communication. New lexemes should be used by all members of this society. The names of realities that disappear go out of public use. In recent years, publications have paid attention to the issues of the development of dialect vocabulary, the features of lexical neologisms, the development of word formation in the diachronic aspect in the German language. Lexical units for designating kinship terms in the German language have Indo-European, Germanic and foreign language origins. Among the Germans, the basis of social life was the clan, which included not only the closest relatives, but also nephews, uncles and aunts on the father's and mother's sides, cousins, grandparents, ancestors and great-grandparents. The etymology of the German word Kind «child» shows that any child was considered part of the clan. The German words for maternal uncle Oheim and paternal uncle Vetter are of Germanic origin. The latter word was reinterpreted in society and took on the meaning of «cousin». The words Base and Muhme, which meant paternal aunts and maternal aunts, also began to mean cousins. The ancient designations of uncle and aunt were replaced by French borrowings Onkel and Tante. Similar transformations were experienced by the concepts of «grandmother» and «grandfather», which in the ancient period of the development of the German language were denoted by the words ane and ano, and in modern German – Großmutter and Großvater according to the French model. Thus, the lexemes for denoting terms of family kinship changed in different periods of the development of the German language. At the early stage of the development of the German language, words of Indo-European and Germanic origin functioned. Some of them began to denote other concepts, such as Vetter, Base, Muhme, some went out of use, they were replaced by words from the French language.

Key words: lexeme, word, borrowing, terms of kinship, German language.